

higher education. The ways of language as part of ethnocultural socialization its ethnic and social functions impact on the individual student. The influence of forms of extracurricular work with students of the university, by means of verbal forms. The possibilities of literary debates, reading conferences, theme nights and evenings of poetry in the ethnic and cultural socialization of students.

Keywords: ethnic socialization, socialization of students ethno-cultural, language, literary debates, readers' conferences, theme nights, evenings of poetry.

УДК 37.013.42 – 053.6

Сидорчук М.С.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ У РОБОТІ З ВИХОВАНЦЯМИ ЗАКЛАДІВ ТИМЧАСОВОГО ПЕРЕБУВАННЯ

У статті визначено особливості використання інтерактивних методів у роботі з вихованцями закладів тимчасового перебування. Визначено, що інтерактивні заняття з вихованцями використовуються з метою сприяння навичкам соціальної адаптації, самореалізації та самоактуалізації, розкриттю лідерського потенціалу проблемної молоді тощо. Зазначено, що інтерактивні заняття можуть включати різні компоненти: адаптаційний, конструктивно-практичний, рефлексивний, емоційно-завершальний. Наведено характеристику принципів, яких важливо дотримуватися під час занять: вміння слухати один одного, говорити по суті, ділитися почуттями, проявляти повагу, закон «нуль-нуль» (про пунктуальність), правило піднятої руки, без оцінок, конфіденційність, правило «стоп». Охарактеризовано ключові напрями роботи з вихованцями у закладах тимчасового перебування та наведено приклади тем для інтерактивних занять за кожним напрямом.

Ключові слова: інтерактивні заняття, вихованці, заклади тимчасового перебування, самореалізація, самоактуалізація, компоненти інтерактивних занять.

Оновлення змісту навчання та виховання, впровадження нових підходів до управління виховним процесом на основі гуманізації та демократизації, пропаганда здорового способу життя залежить від соціального педагога закладу. Адже особливість такої освіти в тому, що знання, які вона дає дітям, виходять за межі шкільних програм, уроків, підручників. Широкий кругозір і практичні навички, компетенції – ось мета, до якої повинні прагнути вихователі, психологи і соціальні педагоги.

При цьому основну увагу педагоги повинні зосереджувати на набутті соціальної компетентності вихованців, закріпленні, збагаченні та поглибленні знань, набутих у процесі навчання, застосуванні їх на практиці, розширенні загального кругозору, формуванні в них наукового світогляду, виробленні вмінь і навичок самоосвіти, розвитку індивідуальних творчих здібностей та нахилів.

Успіху соціально-педагогічної роботи в закладах тимчасового перебування сприяють правильне планування і розумна організація педагогічної діяльності керівника, підвищення професійної компетенції вихователів, постійний пошук ефективних шляхів вирішення педагогічних задач, творчий підхід до організації занять.

Метою даної статті є розкрити особливості використання інтерактивних методів у роботі з вихованцями закладів тимчасового перебування.

Інтерактивні заняття з вихованцями використовуються з метою сприяння навичкам соціальної адаптації, самореалізації та самоактуалізації, розкриттю лідерського потенціалу проблемної молоді, шляхом усвідомлення пріоритетів здорового способу життя та вироблення навичок безпечної поведінки в суспільстві, виробленню та застосуванню теоретичних знань і практичних навичок у всіх сферах особистого та суспільного життя.

Основна форма роботи – групові заняття. Оптимальна кількість учасників 10-20 осіб. Максимальна кількість учасників: 25 осіб. Бажано, щоб при кількості учасників більше 15, заняття проводили двоє ведучих.

Бажано перед початком занять провести попередню розмову з учасниками, під час якої необхідно пояснити мету і завдання занять, розповісти регламент. При підборі учасників в групу слід керуватися наступними критеріями:

- 1) бажання і добровільність участі;
- 2) протипоказана участь людей з явно вираженими порушеннями психічного здоров'я;
- 3) приблизно однаковий вік учасників.

Інтерактивні заняття з вихованцями за змістом і формами роботи можуть бути досить різноманітними. Особливості кожного заняття обумовлені як проблемами, які розглядаються, так і характером групи і особистісними особливостями і емоційним станом учасників. Разом із цим, з метою більш технологічного проведення занять виділені структурні компоненти занять. Ці компоненти представлені на кожному занятті, особливо ж їх застосування можуть змінюватися з урахуванням цілей і завдань конкретної справи. Також слід зазначити, що ведучий може самостійно підбирати справи для проведення занять з представлених нижче, враховуючи вікові особливості учасників групи і місце проведення тренінгу:

1) адаптаційний компонент – передбачає проведення на початку кожного заняття справи-розминки, спрямованого на зняття напруженості і сприяє фізичному розкріпаченню учасників занять;

2) конструктивно-практичний компонент – містить власне обговорення і вирішення питань, ситуацій, використовуються справи, ігрові технології, відпрацьовуються поведінкові навички, відбувається формування особистісної позиції учасників групи;

3) рефлексивний компонент – включає обговорення, висловлювання власних думок у групі;

4) емоційно-завершальний компонент – призначення і зміст даного компонента у створенні емоційно позитивного враження від заняття, а в розвитку в учасників культурного спілкування з оточуючими; даний компонент додає завершеність конкретному заняттю і передбачає подальшу зустріч учасників.

Важливо під час занять дотримуватися таких принципів:

Вміти слухати один одного. Це означає необхідність дивитися на мовця і не перебивати його. Коли хтось закінчує говорити, наступний може коротко повторити те, що було сказано попереднім, перш ніж приступити до викладу своїх думок. Для залучення уваги до виступаючого може бути використаний який-небудь предмет (наприклад, м'ячик), який по ходу дискусії переходить з рук в руки. Коли хтось виступає, всі інші зберігають мовчання.

Говорити по суті. Іноді учасники відхиляються від обговорюваної теми. Замість того, щоб обсмикувати учасника, керівник дискусії в цьому випадку може сказати: «Я не зовсім розумію, як це пов'язано з нашою темою. Не міг би ти пояснити, що мається на увазі?»

Ділитися почуттями. Важливо, щоб кожен учасник мав можливість вільно висловлюватися. Заохочуйте прагнення учасників ділитися своїми думками, давайте учасникам відчуття, що їх міркування цінують і за них будуть вдячні. Слід пам'ятати, що учасник має право відмовитися від участі в обговоренні, коли воно викликає у нього сильні негативні почуття.

Проявляти повагу. Відкритість у висловлюваннях з'явиться лише тоді, коли учасники засвоять, що можна не погоджуватися з чиеюсь думкою, але неприпустимо висловлювати оцінки щодо інших людей лише на підставі висловлених ними думок.

Закон «нуль-нуль» (про пунктуальність). Всі учасники повинні дотримуватися встановленого часу.

Правило піднятої руки. Висловлюватися по черзі, коли один говорить, інші мовчки слухають і, перш ніж взяти слово, піднімають руку.

Без оцінок. Приймаються різні точки зору, ніхто один одного не оцінює.

Конфіденційність. Те, що відбувається на занятті, залишається між учасниками.

Правило «стоп». Якщо обговорення якогось особистого досвіду учасників стає неприємним або небезпечним, той, чий досвід обговорюється, може закрити тему, сказавши «стоп».

Для забезпечення ефективності виконання провідних психолого-педагогічних функцій закладу тимчасового перебування (наприклад, притулку), таких як відновлення та розвиток найважливіших форм життєдіяльності (гра, пізнання, праця, спілкування), соціальних зв'язків, соціальних ролей [5], необхідно забезпечити в ньому дієву систему виховної роботи, що передбачає єдність принципів, ідеалів, мети, змісту, організаційних форм, методів, засобів і надасть можливість формування особистості соціального сироти із заздалегідь визначеними властивостями характеру, поглядами, переконаннями [3].

Відповідно метою особистісно-орієнтованого виховного процесу у закладах тимчасового перебування є формуванні вільної, автономної, відповідальної особистості як суб'єкта діяльності з індивідуальним досвідом та соціальною активністю [4].

У досягненні такої мети можуть посприяти тренінгові заняття для вихованців на теми: «Я – особистість», «Дружба у моєму житті», «Кохання править світом», «Навчання + робота = успіх», «7я».

Одним із ключових напрямів роботи з вихованцями у закладах тимчасового перебування є сприяння підвищення соціальної компетентності, рівня їхньої комунікації та правової обізнаності. Підвищення соціальної компетентності вихованців, допомога у оволодінні ними різними сферами знань, сприяє формуванню життєвих навичок, і надалі, сприятиме успішній адаптації в суспільстві. Даний напрям здійснюється за допомогою практичних тренінгів, соціальних презентацій, що дозволяють дітям розширювати ставлення до себе, своїх особливостей, формувати здатність розуміти себе та інших. Іншим важливим аспектом є знання та розуміння власних обов'язків.

Досягненні такої мети можливе завдяки проведенню інтерактивних занять заняття для вихованців на теми: «Довідник корисної інформації», «Дозвілля», «Права та обов'язки», «Торгівля людьми».

Проблема збереження і зміцнення індивідуального та громадського здоров'я населення набула останнім часом значної актуальності в усьому світі. Значною мірою це стосується й України. Природно, що особливу турботу викликає здоров'я молодого покоління – найбільш перспективної частини суспільства.

Саме тому є досить важливим підібрати доступні та ефективні методи навчання, які дали б змогу сприяти формуванню відповідального ставлення до здоров'я, активізувати внутрішній потенціал для протидії негативним звичкам, надати можливість

розібратися з наслідками впливу різних факторів на стан здоров'я людини та сформулювати необхідні навички для ведення здорового способу життя серед молоді.

Зокрема, *корекційна робота сексуальної поведінки спрямована на:*

- роз'яснення про негативні наслідки ранніх сексуальних відносин у зв'язку з: ранньою вагітністю; зараженням венеричними захворюваннями; зміцненням реакції невпевненості в собі, якщо перший досвід буде невдалим;
- формування здорового способу життя, прищеплення навичок особистої гігієни, в тому числі і гігієни статевих органів;
- вироблення вміння оцінювати свій стан, свої сексуальні прояви, здійснювати контроль над ними;
- подолання шкідливих звичок, профілактика сексуальних збочень і правопорушень, статевих ексцесів;
- організацію статевого самовиховання;
- формування в підлітків і молоді відповідального ставлення до свого тіла, фізичного і репродуктивного здоров'я;
- профілактику ранніх сексуальних контактів, корекція ризикованої і суспільно небезпечної сексуальної поведінки, формування навичок безпечної поведінки у міжстатевих стосунках;
- виховання моральної відповідальності за свою поведінку в міжстатевих відносинах;
- виховання здатності до статевого кохання, тобто вміння кохати, бути коханим і на цій основі будувати здорові сексуальні відносини.

Відповідно до зазначеного, реалізація змісту навчання щодо формування у вихованців закладу навичок здорового способу життя відбувається не лише під час занять творчих об'єднань, а й через активну діяльність і спілкування дітей один з одним, з батьками, педагогами, медиками, практичними психологами. Зважаючи на залежність виховного та розвивального ефекту від активної й позитивної внутрішньої позиції особистості, зміст наскрізних виховних програм побудовано на основі особистісно-орієнтованих методик навчання, виховання та розвитку. Методи навчання вихованців основам здорового способу життя обираються в залежності від їх вікових та психологічних особливостей. Орієнтовні теми, на які можуть проводитися заняття, такі: «Здоровому – все здорово», «ВІЛ/СНІД – це стосується кожного», «Наркоманія – шлях у пірву», «Безпечні відносини, довіра».

У сучасних державних освітніх документах кінцевою метою процесу виховання визначено вироблення моральних цінностей і формування високодуховної, національно свідомої особистості, здатної нести відповідальність за своє життя. Відповідальність нерозривно зв'язана з розвитком і становленням людини у суспільстві, також за рахунок відповідальності людина може виражати свою свободу слова. Відповідальність це відношення залежності людини від чогось такого, що сприймається людиною, як визначальна база для прийняття і реалізації рішень.

Бути відповідальним – означає думати про близьких їй людей та про наслідки своїх вчинків – чи не принесуть вони шкоди. Тому що завдяки відповідальності ми можемо реалізувати себе в суспільстві як індивіди і як соціальна особистість. Також відповідальна людина високо цінується роботодавцями. З відповідальною людиною приємно мати справу, бо на неї завжди можна покласти в будь-якій ситуації.

Сприяння формуванню відповідальності можна за допомогою проведення з вихованцями тренінгових занять: «Визнач свою позицію», «Як діяти в ситуації ризику?», «Моє майбутнє».

Отже, використання інтерактивних занять у роботі з вихованцями закладів тимчасового перебування сприяє самоактуалізації, розкриттю лідерського потенціалу, здобуттю навичок соціальної адаптації вихованців.

Використана література:

1. *Діти у складних життєвих обставинах: програми і методики соціально-психологічної реабілітації та адаптації дітей, які перебувають у центрі соціально-психологічної реабілітації / авт. – упорядник А.Г.Зінченко [та ін.]; Міністерство соціальної політики України, Державний інститут сімейної і молодіжної політики. – Київ: 2013. – 296 с.*
2. *Кальченко Л. В. Педагогічні умови соціального захисту дітей у притулках для неповнолітніх: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / Кальченко Лариса Володимирівна. – Луганськ, 2009. – 216 с.*
3. *Кобзар Б.С., Постовойтов Є.П. Специфіка позаурочної виховної роботи з учнями шкіл-інтернатів для дітей-сиріт та дітей, які залишились без піклування батьків. – К.: Стіло, 1997. – 312 с.*
4. *Павлик Н. П. Виховна діяльність у притулку для неповнолітніх : монографія / Павлик Н. П. – Житомир : ЖДУ ім. І.Франка, 2008. – 227 с.*
5. *Социальная педагогика: Учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений / Под ред. В.А. Никитина. – М.: ВЛАДОС, 2000. – 272 с.*

СИДОРЧУК МАРИНА СТЕПАНОВНА. *Особенности использования интерактивных методов в работе с воспитанниками учреждений временного пребывания.*

В статье определены особенности использования интерактивных методов в работе с воспитанниками учреждений временного пребывания. Определено, что интерактивные занятия с воспитанниками используются с целью содействия навыкам социальной адаптации, самореализации и самоактуализации, раскрытию лидерского потенциала проблемной молодежи и тому подобное. Отмечено, что интерактивные занятия могут включать различные компоненты: адаптационный, конструктивно-практический, рефлексивный, эмоционально-заключительный. Приведена характеристика принципов, которых важно придерживаться во время занятий: уметь слушать друг друга, говорить по сути, делиться чувствами, проявлять уважение, закон «ноль-ноль» (о пунктуальности), правило поднятой руки, без оценок, конфиденциальность, правило «стоп». Охарактеризованы ключевые направления работы с воспитанниками в учреждениях временного пребывания и приведены примеры тем для интерактивных занятий по каждому направлению.

Ключевые слова: интерактивные занятия, воспитанники, учреждения временного пребывания, самореализация, самоактуализация, компоненты интерактивных занятий.

SYDORCHUK MARYNA. *Features use of interactive methods in working with pupils institutions of temporary stay.*

In the article the features of interactive methods in the schools with pupils temporary stay. Determined that the interactive sessions with the pupils used to promote the skills of social adaptation, self-realization and self-actualization, disclosure of bad leadership potential of young people and so on. Indicated that interactive sessions can include various components: adaptive, constructive and practical, reflective, emotional finish. The characteristic principles are important to observe in the classroom: to be able to hear each other speak in fact, share

feelings, to respect the law «zero-zero» (about punctuality), usually raised hand, no estimates confidentiality rule «stop». Characterized key areas of work with pupils in temporary stay and are examples of topics for interactive sessions for each area.

Keywords: interactive exercises, students, institutions of temporary stay, self-realization, self-actualization, the components of the interactive sessions.

УДК 376.63

Синякова В.Б.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ГЕНДЕРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІВЧАТ-ПІДЛІТКІВ ІЗ НЕПОВНИХ РОДИН

У статті подано підходи до організації процесу гендерної соціалізації дівчат-підлітків з неповних родин. Деталізовано переваги вивчення досвіду впровадження гендерної освіти в Україні, соціалізації дівчат-підлітків шляхом аналізу наявного навчально-методичного забезпечення гендерної соціалізації цієї категорії клієнтів. Представлено основні види методичної допомоги з питань гендерного виховання дітей різних вікових груп та студентської молоді. Визначено особливості соціально-педагогічної роботи щодо гендерної освіти в Україні. Охарактеризовано тенденції гендерної освіти України, що потребують саме соціально-педагогічного забезпечення та завдання провідних напрямків гендерної освіти в Україні. Надано характеристику окремих форм роботи, щодо гендерного виховання дівчат-підлітків з неповних родин. Зазначено наступне: різноманітна робота гендерного спрямування із школярами та вчителями в Україні проводиться. Хоча, безперечно, її зміст, систематичність та рівень організації потребує удосконалення, зокрема, і в плані врахування категорії самих школярів за віковою, статевою чи соціальною ознакою (із неповних родин).

Ключові слова: гендерне виховання, гендерна культура, гендерні лабораторії, гендерні студії, гендерний театр.

Однією із головних домінант соціального розвитку в підлітковому віці є наслідування ролей чоловіка і жінки, батьківської й материнської моделі поведінки та на основі цього сприймання себе в навколишньому світі. Батьківська сім'я є також найбільш важливим чинником становлення гендерної ідентичності підлітків, їх гендерної культури та поведінки. Особливо це стосується неповних родин, де особливо яскраво простежується порушення ідентифікації з образом батьків у результаті засвоєння дітьми дисгармонійних настановлень маскулінності /фемінінності.

Варто підкреслити, що для дитини підліткового віку такі поняття, як «справжній хлопець», «справжня дівчина» невід'ємні від її прагнення до дорослості та самостійності. Зрозуміло, що дівчата за своєю природою та вихованням помітно відрізняються від хлопців, зокрема здатністю тонше відчувати, переживати і виразніше, ніж чоловіки, виявляти свої внутрішні переживання у зовнішній поведінці. Усі згадані жіночі риси не виникають самі по собі, завдяки одним лише вродженим, природним схильностям (хоча природа в цьому теж відіграє важливу роль). Так само одна природа не може забезпечити формування особистості мужнього, відважного, хороброго, розсудливого та врівноваженого чоловіка. Названі риси у представників жіночої та чоловічої статі є, передусім, результатом виховання як загального або, як ми його назвали б, соціального, і специфічного – тобто гендерного виховання, так і